

BÜYÜK TAARRUZ'DA TÜRK HAVACILARI

Selman YAŞAR*

Özet

Başkomutan Atatürk'ün Kocatepe'den bizzat yönettiği Büyük Taarruz sonrasında 30 Ağustos Başkomutan Zaferi kazanılmış ve Türk Yurdu işgalden kurtarılmıştır. Zaferin kazanılmasında taarruz öncesi yapılan hazırlıklar, Türk Milleti'nin özverili çalışması, Atatürk başta olmak üzere Türk subaylarının kabiliyetleri ve savaşı gerçekleştiren Türk askerlerinin büyük payı olmuştur. Türk ordusu içinde yer alan Türk havacıları da birçok yokluğa, zor şartlara rağmen kendilerine verilen görevi başarıyla gerçekleştirmişler ve Zafer'in kazanılmasında önemli rol oynamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Büyük Taarruz, Türk Havacıları, Başkomutan Zaferi

Abstract

Turkish Aviators At The Great Offensive

After the Great Offensive conducted by the commander-in-chief Ataturk, the victory of 30 August Commander- in-Chief Victory was won and the Turkish country has been got around from the occupancy. The roles of the preparations before the attack, devoted work of the Turkish Nation, skills of the Turkish military officers, and the Turkish soldiers who have actualised the war were large. Turkish Aviators within the Turkish army, have accomplished the tasks given to them and have played and important role in the winning of the victory.

Key Words: Atatürk, Great Offensive, Turkish Aviators, Commander-in-Chief Victory

Sakarya Zaferi'nden sonra Yunan ordusu büyük ve kuvvetli bir grupla Afyonkarahisar-Dumlupınar arasında bulunuyordu. Bir başka kuvvetli grubu da Eskişehir bölgesindeydi. Sağ kanadını, Menderes dolaylarında bulundurduğu kuvvetlerle, sol kanadını da İznik Gölü'nün kuzey ve güneyindeki kuvvetleriyle koruyordu. Yunan cephesi, Marmara'dan Menderes'e kadar uzanmaktaydı. Yunan ordusunun toplamı üç kolordu ve bazı müstakil birliklerle üç tümen den meydana gelmekteydi. Türk ordusu ise kuvvetlerini iki ordu şeklinde düzenlemişti. Türk ordusunun toplam 18 tümeni, üç tümenli bir süvari kolordusu ile zayıf mevcutlu iki süvari tümeni bulunmaktaydı. İki ordu karşılaştırıldığında asker ve tüfek sayısı yaklaşık olarak birbirine yakındı. Ancak makinalı tüfek, top, uçak,

---

* Dr. Ege Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü

araç, cephane ve teknik malzeme bakımından Yunanlılar daha üstün durumdaydı. Türk ordusu sadece süvari kuvvetleri açısından üstündü.

Türk ordusunun plânı, ana kuvvetlerini düşman cephesinin bir kanadında ve mümkün olduğu kadar dış kanadında toplayarak, bir imha muharebesi gerçekleştirmektir. Bunun için, Türk ordusunun ana kuvvetlerini Yunanlıların Afyonkarahisar yakınlarında bulunan sağ kanat grubu güneyinde ve Akarçay ile Dumlupınar hizasına toplaması gerekiyordu. Yunanlıların en hassas ve önemli noktası burasıydı. Çabuk ve kesin sonuç almak, düşmanı bu kanadından vurmakla mümkündü.

Bu plân doğrultusunda Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa cephede bizzat incelemelerde bulunmuşlardır. Bu çalışmalar sonucunda Türk ordusunun hareket ve taarruz plânı tespit edilmiştir. Bu plân doğrultusunda hemen taarruz hazırlıklarına başlanmıştır (Atatürk, 2002: 454).

Atatürk taarruz hazırlıklarını incelemek amacıyla 26 Mart 1922'de Emirdağ'a gelmiştir. Buradaki birlikleri denetledikten sonra 28 Mart'ta Bolvadin'e, oradan da Çay İstasyonundaki 1.Ordu karargahına geçmiştir. Buradaki incelemelerinin ardından 31 Mart'ta Akşehir'e gitmiştir (Gümüş, 1978; 50-56). 1-4 Nisan 1922 tarihleri arasında Akşehir üzerinden Konya'ya gelen Atatürk, hazırlık ve ikmal çalışmalarını gözden geçirmiş, daha sonra Akşehir'e dönmüştür. Harekat hazırlıklarını yakından görmek ve General Charles Tawnsand ile görüşmek üzere 23 Temmuz'da tekrar Akşehir'e gelmiştir (Önder, 1972: 255-256). Buradaki Batı Cephesi karargahında 27-28 Temmuz gecesi cephe komutanlarıyla taarruz planı üzerinde görüşmüştür. Bu görüşme sonunda 15 Ağustos'a kadar taarruz hazırlıklarının tamamlanmasına karar verilmiştir. Bir futbol maçı bahanesiyle ordu komutanları Akşehir'e çağırılmıştır. 28 Temmuz gecesi son durumu değerlendirmişler ve 30 Temmuz'da planın ayrıntılarını saptamışlardır. Bu çalışmalar sonunda 6 Ağustos'ta orduya taarruza hazırlık emri verilmiştir (Atatürk, 2002: 454).

Kara kuvvetlerinin taarruz hazırlıklarına paralel olarak hava kuvvetleri de olanaklar ölçüsünde taarruz hazırlıklarına başlamıştır. Hazırlıkların amacı, hava birliklerini örgütlenme, eğitim ve ikmal bakımlarından güçlendirerek, taarruz sırasında kendilerine verilen görevleri başarabilecek düzeye çıkarmaktır. Bu amaçla, Milli Savunma Bakanlığı, elde mevcut ve tamire ihtiyaç duyulan 13 uçağın onarılarak, Kütahya-Eskişehir Muharebeleri sırasında lağvedilmiş olan 1.Uçak Bölüğü'nün yeniden teşkil edilmesine ve geri kalan uçakların da, Konya'daki Hava Kuvvetleri Genel Müdürlüğü emrinde bırakılmasına karar vermiştir.

Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşması sonucunda, Adana'da teslim alınan 10 uçaktan uçuşa hazır olan dört uçakla 1.Uçak Bölüğü oluşturulmuş

ve 21 Mayıs 1922 tarihinde Akşehir'e gönderilmiştir. Böylece Batı Cephesi Uçak Bölüğü, iki bölüğe yükseltilmiştir (Türk İstiklal Harbi, 1964: 167-168).

Bunlardan başka İtalya ve Almanya'dan satın alınarak ülkemize getirilen bir kısım uçakların da uçuşa hazırlanması için çalışılmıştır. 5 Temmuz 1922 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı'na gönderilen bir emirle hava kuvvetlerinin örgütlenmesi son şeklini almıştır. Buna göre, Hava Kuvvetleri Genel Müdürlüğü kaldırılarak, yerine merkezi Konya'da olmak üzere Kuvayı Havaiye Müfettişliği (Hava Kuvvetleri Müfettişliği) kurulmuştur. Ayrıca buna ilaveten, Konya'da yeniden bir uçak istasyonu kurulmuş ve bir uçak fabrikası da buna bağlanmıştır. Ankara'da da bir hava gereç deposu kurulmuştur. Adana'da bulunan bir uçak okulu, bir ara Konya'ya taşınmışsa da hava koşullarının elverişsiz olması nedeniyle tekrar Adana'ya götürülmüştür (Erkal, 1984: 384).

Fransızlardan satın alınan malzeme daha çok sabit tesislerle ilgiliydi. Bu malzemeler buldukları yerlerden sökülerek ordunun ihtiyaç duyduğu yerlere taşınmış ve monte edilmiştir. Satın alınan malzeme 10 adet hangar, 4 adet yedek uçak motoru ve 3 adet telsiz istasyonuydu. Hangar ve uçak motorları, Fransızların topraklarımızı terk ederken bıraktıkları 10 adet uçağın (Brege tipi) hizmet gücünü arttırmıştır. Ayrıca İtalya'dan alınan 20 adet uçakla (Spat XIII tipi) Cephe Uçak Bölüğü güçlendirilmiştir (Müderrişoğlu, 478-479).

Taarruz öncesinde Fransızlar Adana'yı boşaltırken Türklere bıraktıkları 10 uçaktan 4 tanesi, Fazıl, Yahya, Vecihi ve Hayri Hoca tarafından zor şartlar Akşehir'e getirilmiştir (Kavuncu, 1992: 82-83). Burada yapılan çalışmalar sonucunda yeni gelen bu uçaklara makineli tüfek konulmuştur (Türk İstiklal Harbi, 1967: 291).

II. Ordu'nun Konya'ya gelmesinden sonra burada kurulan Tayyare Mektebi'nde uçak tamiri yapılmaya başlanmıştır. 1921 yılında onarıma muhtaç 11 uçak tamir edilerek çalışır hale getirilmiştir. İtalyanlardan alınan 20 adet savaş uçağının 8 tanesi keşif uçağına dönüştürülmüştür (Avanas, 1998: 260).

Akşehir meydanındaki Cephe Uçak Bölüğü, 20 Ağustos'ta Çay'a nakledilmiştir. Samsun'dan gelen uçak ve İtalyanlardan alınan uçaklar bölüğe katılmışlardır. 22 Ağustos'tan itibaren Çay meydanında uçuşlara başlanmıştır. Muharebenin birinci günü bölüğün uçuşa hazır 6 keşif ve 4 avcı uçağı bulunmaktaydı. Yunanlıların ise merkezi Uşak'da ve ileri müfrezeleri Afyonkarahisar, Garipçe (Afyonkarahisar'ın batısında) ve Eskişehir meydanlarında bulunan 40'ı keşif ve 10'u av uçağı olmak üzere 50 uçağı vardı. Keşif uçakları aynı zamanda av uçağı olarak da kullanılmaktaydı. Ayrıca İzmir'de de bir miktar deniz uçağı bulunmaktaydı (Türk İstiklal Harbi, 1967: 3-11). Yunanlıların Garipçe alanındaki uçak

hangarları 27 Ağustos muharebeleri sırasında Yarbay Ömer Halis (Bıyıktay) komutasındaki 23 Tümen tarafından yakılmıştır (Erikan, 1972: 749-803).

Türk Ordusu taarruzunu Yunan 1.Ordusu'nun bulunduğu bölgeye yapmayı düşünürken 2.Ordu'nun hareketlerini de takip etmek gerekiyordu. Taarruz sırasında 2.Ordunun, 1.Orduya yardıma gelmesi önlenmeliydi. 1.İnönü, 2.İnönü ve Sakarya Zaferlerinde önemli rol oynayan Türk uçakları bu görevi yerine getirmek üzere harekete geçmiştir. Büyük Taarruz süresince de başarılı keşif faaliyetleri ve mücadele yapmışlardır. Savaşın ilk ve ikinci günü sabah ve öğleden sonra yapılan keşif uçuşlarında Türk havacıları, Yunan 2.Kolordusunun hareketlerini anında Başkomutanlık Karargâhı'na bildirmişlerdir.

Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa tarafından Cephe Uçak Bölük Komutanlığı'na tarruzun 26 Ağustos sabahı başlayacağı bildirilmiş ve saat 06.00 ile 08.00 arasında Yunan ihtiyat grubu ile Döğer bölgesindeki Yunan 2.Ordusunun ve Seyitgazi-Döğer yolu üzerindeki Yunan birliklerinin faaliyetlerinin izlenmesi istenmiştir (Zaif, 154-155). Emir gereği yapılan keşif sonucunda, Döğer ve Altıntaş bölgesindeki Yunan ihtiyat grubuyla Afyonkarahisar'ın güneyi, doğu ve güneybatısındaki kuvvetlerinin durumunda bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir (Erkal, 1984: 195). Bu arada güneye kaydırılan birliklerin keşfi amacıyla Spat XIII avcı uçaklarıyla Türk hatları ilerisinde taarruz devriye uçuşlarına başlanmıştır. Böylece Yunan uçaklarının Türk hatlarının gerisine geçmesine engel olunmaya çalışılmıştır (Zaif, 155).

Türk uçaklarının bu faaliyetleri devam ederken Yunanlılar Türk kuvvetlerinin taarruz yapacaklarını sezmeye başlamışlardı. İstanbul'dan gelen haberlerde Türklerin İzmit veya Eskişehir'e bir saldırıya geçebileceği bildiriliyordu. Bu haberler üzerine Yunan Ordusu komutanı Trikopolis bütün tümenleri teyakkuz durumuna geçirmişti (Sarıhan, 1996: 597).

26 Ağustos günü saat 12.30'da İsmet Paşa tarafından Cephe Uçak Bölük Komutanlığı'na gönderilen emirde Yunan ihtiyat grubunun faaliyetleri ile Döğer-Afyonkarahisar demiryolu ile Gazlıgöl-Afyonkarahisar, Altıntaş-Dumlupınar yollarındaki Yunan faaliyetlerinin tespit edilmesi emri verilmiştir. Aynı emirle Yunan faaliyetlerinin yanı sıra Türk Süvarisinin faaliyetlerinin de izlenerek bilgi verilmesi istenmiştir. Çobanözü, Tokuşlar bölgesinde bulunan 5.Süvari Kolordusunun durumu ile faaliyetlerinin tespit edilmesi emredilmiştir. Türk uçakları yaptıkları keşif sonucunda Yunan ihtiyat kolordusunun yerinde olduğunu, ancak bir trenin Döğer'den Afyonkarahisar'a gelmekte olduğunu bildirmişlerdir (Türk İstiklal Harbi, 1967: 93). Böylece, hızlı hareket ettiklerinden dolayı yeterli haberleşmenin sağlanamadığı süvari birliklerinin savaştaki durumlarından da Türk havacılarının yaptığı keşif vasıtasıyla haberdar olunabilmiştir.

Türk havacıları yaptıkları keşif uçuşlarıyla hem Yunanlıların, hem Türk Ordusunun durumunu inceliyorlardı. Bu arada taarruz hazırlıkları ve Türk güçlerinin faaliyetlerinin düşman uçakları tarafından izlenmesini de engellemeye çalışıyorlardı.

Taaruzun başladığı 26 Ağustos sabahı hava şartlarının uçuşa ve keşfe müsait olmamasına rağmen Türk keşif uçakları kendilerine verilen görevi yerine getirmiş, avcı uçakları da Yunan hedefleri üzerine bomba ve makineli tüfek taarruzu yapmışlardır. Türk uçakları Altıntaş, Döğer ve Afyonkarahisar bölgelerinde 12 uçuş yapmışlardır. Türk avcı uçakları gün boyu yaptıkları devriye uçuşları sırasında dört defa düşman uçaklarıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Yapılan hava muharebesi sonucunda 3 Yunan uçağı geri dönmüş, 1 düşman uçağı ise bölük komutanı Yüzbaşı Fazıl Bey tarafından Hasanbeli Kasabası yakınında düşürülmüştür.

27 Ağustos günü öğleye kadar yapılan Türk keşif uçuşlarında, Altıntaş'taki Yunan ihtiyat gruplarında bir değişiklik olmadığı, Döğer'deki ihtiyat kuvvetlerinin harekete geçtiği, Deper'deki bir alaylık ordugahın boşaltıldığı belirlenmiştir (Zaif, 155). Afyonkarahisar'ın güney ve güneybatısında bulunan Yunan mevzilerinin, Türk birliklerinin eline geçerek sağ kanadının çökertildiği, 5.Süvari Kolordusu'nun düşmanın geri ve içlerine dalarak, Başkimse ve Akşehir bölgesine ilerlediği, atlı hücumlarıyla batıya çekilmek isteyen Yunan kuvvetlerini durdurarak demiryoluna egemen olduğu bildirilmiştir.

28 Ağustos'ta, Almanlardan alınarak Samsun'a getirilen iki uçakla takviye edilen Cephe Uçak Bölüğü'nün Afyonkarahisar'a intikal etmesi emredilmiştir (Erkal, 1984: 195; Türk İstiklal Harbi, 1964: 177-185).

Aynı gün, İsmet Paşa'nın emriyle cephenin kuzeyinde Altıntaş, Döğer, Seyitgazi, Eskişehir bölgelerindeki keşifler sonucu Yunan 2.Ordusunun batıya doğru çekildiği görülmüştür. Türk pilotlarının bu hava keşif raporları kendisine ulaştığında Atatürk; "İşte şimdi sizin hesabınızı gördüm" demiştir (Zaif, 156).

29 Ağustos'ta Büyük Taarruz harekâtı başarıyla devam ederken, uçak bölüğü de kendisine verilen keşif görevlerini fazlasıyla yerine getirmiştir. Keşif raporlarında, saat 07.30'da Döğer, Altıntaş kuzeyinden Hamidiye Köyü'nün kuzeyine dek olan alanda Yunan birliklerinin görülmediği, saat 08.30'da ise Seyitgazi güneydoğusunda iki alaylık Yunan ordugâhının eski yerinde bulunduğu, Seyitgazi'den Eskişehir'e yapılan ulaştırma faaliyetinin arttığı bildirilmiştir.

30 Ağustos günü havanın elverişli olmaması nedeniyle, Başkomutan Muharebesinden sonra çekilen Yunan birliklerine karşı hava harekâtı düzenlenememiştir. Öğleden sonra ise, Döğer, Çekürler, Çörez Boğazı, Bağırsak Deresi, Kırkıl ve Kayalar dolaylarında hava keşfinde bulunulması

emredilmişse de, görevlendirilen uçak, kötü hava koşulları nedeniyle her iki tarafın birlikleriyle ilgili herhangi bir faaliyeti tespit edememiştir (Erkal, 1984: 195).

Uçak bölüğüne verilen görevler incelendiğinde 26 Ağustos sabahı, Büyük Taarruz'un başladığı andan itibaren Türk uçaklarının cephenin kuzeyindeki Yunan 2.Kolordusunun hareketlerini büyük bir dikkatle takip ettiği anlaşılmaktadır. Büyük Taarruz esnasında Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'yı en çok düşündüren ve tedirgin eden kuvvetin, güneyde cephe boyunca mücadele edilen Yunan 1.Ordusu değil, onun kuzeyinde yer alan Yunan 2.Ordusu olduğu anlaşılmaktadır. Taarruzun birinci ve ikinci günü sabah ve öğleden sonra yapılan keşif uçuşlarında Türk uçakları, Yunan 2.Kolordusunun tüm hareketlerini anında Başkomutanlık karargâhına ulaştırmışlardır (Zaif, 155-156).

Ayrıca, Türk uçakları Büyük Taarruzun tam bir gizlilik içinde gerçekleştirilebilmesi için Yunan uçaklarını yığınak yapılan bölgeye yaklaştırmamışlar, böylece Afyonkarahisar'ın güneyinde yapılan hazırlıklar Yunanlılardan gizlenmiştir. Taarruz'un başlamasıyla Türk uçakları Yunan kuvvetlerinin durumlarını havadan adım adım takip ederek, elde ettikleri bilgileri anında Başkomutanlığa ulaştırmışlardır. Böylece Atatürk'ün önderliğindeki komuta kademesi savaşın gidişatı hakkında anında bilgi sahibi olmuş ve bu bilgiler ışığında stratejilerini belirlemiştir. Savaşın en kritik safhalarında elde edilen bu bilgilerle hızlı hareket etme imkanı elde edilmiştir. Böylece Türk uçakları Taarruzun plânlandığı şekilde, emniyetle sevk ve idaresini sağlamışlardır (Zaif, 155-156).

Büyük Taarruz öncesinde büyük fedakârlıklarla faal uçak sayısı 17'ye çıkarılmıştır. 26 Ağustos günü saat 06.00'dan itibaren 18 hava görevi başarıyla tamamlanmıştır.

Batı Cephesi Komutanlığı, Taarruz öncesinde yayınladığı bir emirle Yunan uçağı düşüren havacılara bin lira ödül verileceğini duyurmuştur. Bazı Türk pilotları vatan savunmasında üzerlerine düşen görevlerini yaptıklarını düşünerek, bu mükafattan almamak için düşürdükleri uçakları bildirmemişlerdir (Kavuncu, 1992: 82).

Savaş sırasında Yunan süvari birlikleri tüm savaş alanını kontrol edememişlerdir. Türk kuvvetleri İtalyan yapımı Spat uçaklarını kullanarak Yunanlıları avlamışlar ve geri çekilmeye zorlamışlardır (Özgiray, 1998: 43). Büyük Taarruz süresince Türk Kuvvetlerinin 3 uçağına karşılık Yunan ordusunun 27 uçak kaybı olmuştur. Yunan kayıplarının 22'si faal, gayri faal uçak halinde ve bir kısmı da sağlam uçak parçaları olarak ele geçirilmiştir (Türk İstiklal Harbi, 1964: 196, 255).

Kuva-yı Havaiye Müfettişliği tarafından Büyük Taarruz ve Başkomutan Zaferi'nde Türk havacılarının yaptıkları faaliyetler 23 Eylül

1922 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı'na gönderilen raporda Őu Şekilde bildirilmiştir:

1.Yeni gelen ve makineli tŕfekleri burada takılan Spat uÇakları 25-26 AĞustos gŕnleri hava ũstŕnlŕĐŕnŕ saĐlamıŐtır. DŕŐman keşif uÇakları keşfe devam edemediğinden harekâtomuz ŕrtŕlŕ kalmıŐ ve kendi uŐaklarımız mŕkemmel Şekilde keŐiflerini yapmışlardır.

2.Keşif uŐaklarımız iki tarafın durumunu kusursuz olarak tesbit etmiŐ ve umumi cephe durumu hakkında Çok faydalı bilgiler vermiŐlerdir.

3.Keşif uŐaklarımız ilk dŕŐman Őekilmesi başladığı zaman Yunan tŕmenlerinin EĞret Kŕyŕ ve daha sonra da UŞak istikametinde, kuzey grubunun Eskişehir, Bozŕyŕk genel istikametinde ŐekiliŐlerini ve bu bŕlgedeki birliklerimizin harekâtomu tam olarak tesbit etmek suretiyle Cephe Komutanlığına gerekli bilgileri vermiştir.

4.Çekilen dŕŐman birliklerine tesirli bomba ve makineli tŕfek taarruzları yapılmıŐ ve bilhassa Őekilmenin ilk gŕnlerinde UŞak'ta bulunan dŕŐman kollarına ağır kayıplar verdirilmiŐtir.

5.Harekâat sırasında av uŐaklarımız bir dŕŐman uŐaĐını dŕŐŕmŕŐ, ikisini de iniŐe mecbur etmiŐtir.

6.Batı Cephesinde GaripÇe'de ele geŐirilen bir, Seydikŕyŕ'nde ũ Niyerport, ũ Dŕhavrıland uŐaĐı onarılmak suretiyle uŐuŐa hazır durumda Cephe Tayyare BŕlŕĐŕne verilmiŐ, bir eğitim uŐaĐı da Adana Tayyare Okuluna gŕnderilmek ũzere hazırlanmıŐtır. Bunlardan başka ele geŐen gŕvde, kanad, motŕr ve malzeme Çok olup, bunlardan keşif uÇakları yapılacaktır. UŞak'ta 18.240 uşak bombası ele geŐirilmiŐtir.

7.Harekâat sırasında cephe uÇaklarının ikmalini sağlamak iÇin Afyonkarahisar'da bir harb tayyare istasyonu kurulmuştur.

8.BŕlŕĐŕn harekâat sırasında deĐiŐik sebeplerden dŕrt uŐaĐı kırılmıŐ, ũŐŕi hemen onarılmıŐtır. BŕlŕĐŕn bugŕnkŕ kuvveti, 16 uşak olup, bunlardan iki bŕlŕklŕ bir grup teşkil edilmesi Cephe Komutanlığına arzedilmiŐ, ayrıca Afyonkarahisar'da beŐ, Konya'da iki uşak uŐuŐa hazırlanmıŐtır.

9.Harekâatta ve ŕzellikle uÇakların ileri meydanlara intikalinde yer hizmetlerini uŐucuların Őeviremediklerini ve bu sebeple malzeme ve yer hizmetlerinden sorumlu olacak kara birliklerinden tayyare bŕlŕklerine birer bŕlŕk komutan yardımcısı verilmesi ve ayrıca bir nakliye ve muhabere mŕfrezesinin tayyare bŕlŕklerine katılması ve tayyare bŕlŕĐŕnde bulunan 16 tayyareden iki bŕlŕklŕ bir tayyare grubu teŐkili lŕzumu Genelkurmay BaŐkanlıĐına ve Batı Cephesi Komutanlığına arz olunmuŐtur (Tŕrk İstiklal Harbi, 1964: 190-191).

Sonuç

Türk havacıları Büyük Taarruz süresince yaptıkları keşif ve taarruz uçuşlarıyla Yunan uçaklarını durdurmuş, Türk ordusunun harekâtının haber alınmasını önlemiş, Türk komuta merkezine aktardığı bilgilerle Başkomutan Zaferi'nin kazanılmasında büyük rol oynamışlardır. Türk havacıları görevlerini yokluklar içerisinde, özveriyle gerçekleştirmişler ve muharebe sırasındaki başarılı çalışmalarıyla, Başkomutan Atatürk'ün "İstikbâl Göklerdedir!" sözünü haklı çıkarmışlardır.

Kaynaklar

- Atatürk, K. (2002), *Nutuk*, Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Avanas, A. (1998), *Milli Mücadele'de Konya*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
- Erikan, C. (1972), *Komutan Atatürk*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 11, Ankara.
- Erkal, Ş. (1984), *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Dönemi (23 Nisan 1920-29 Ekim 1923)*, IV. Cilt, 1. Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Gümüş, F. (1978), *Bolvadin Tarih ve Folklorü*, Emek Matbaacılık.
- Kavuncu, S. C. (1992), "Kartal Müfrezesi", *Büyük Taarruz*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 81-85.
- Müderrişoğlu, A. (1990), *Kurtuluş Savaşının Malî Kaynakları*.
- Önder, M. (1972), "Akşehir'de Garp Cephesi Karargâhı ve Büyük Taarruz Kararı", *Büyük Zafer'in 50.Yıldönümü'ne Armağan*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 255-257.
- Özgiray, A. (1998), "İzmir'den Uşak'a Yunan Harekâtı (1919-1922)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XIV, Sayı: 40, 37-48.
- Sarıhan, Z. (1996), *Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi*, (1968), Cilt: II, Kısım: 6, 2. Kitap, Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922), Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi*, (1964), Cilt: V, Deniz Cephesi ve Hava Harekâtı, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Zaif, O. "Hava Kuvvetlerinin İstiklal Savaşındaki Etkinliği ve Batı Cephesindeki Durumumuz", *2. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (3-4 Mayıs 1991)*, Afyon Belediyesi Yayınları, 5, Afyon, 152-157.